

Temna šaševka – svetovno ogrožena živalska vrsta z Ljubljanskega barja

Besedilo: Stanislav Gomboc, Axel Hochkirch, Tamara Rehm Soula, Nicolas Janecke, Paul Veenliet

Temna šaševka (*Zeuneriana marmorata*) je kobilica dolgotipalčnica, poimenovana po temno rjavi barvi telesa in bivanju v mokriščih s šaševjem. V Sloveniji jo je odkril Blaž Šegula po glasnem petju ob vožnji po Ljubljanskem barju, ko je snemal zvoke za slovensko monografijo o pojočih kobilicah. Vrsto je v naravi težko najti, ker je zelo plašna in se skriva v visokem steblikovju mokrišč. Na Ljubljanskem barju živi vrsta na vsega 2 km² velikem območju, na barjanskih travnikih med Igom in Škofljico. Tako je bila najdba vrste v Sloveniji veliko srečno naključje.

Do odkritja na Ljubljanskem barju je bila temna šaševka znana le z lagun severne Italije, kjer je na večini dotlej znanih lokacij izumrla. Šele leta 1996 so jo ponovno našli na dveh trstiščih v okolici Tržiča (Monfalcone). Do odkritja na Ljubljanskem barju je vrsta veljala za italijanskega endemita in je tudi na seznamu zavarovanih živalskih vrst v Furlaniji – Julijski krajini. Glede na Fiebrov opis iz leta 1853 se poraja vprašanje, od kod prihaja prvotni opis vrste. Fieber v svojem opisu za tipsko lokacijo namreč navaja le deželo »Illyrien« – ilirsko provinco, ki je takrat obsegala ozemlje vse do Dalmacije, njeno glavno mesto pa je bila Ljubljana. Ker je Fieber entomološko sodeloval s trgovcem iz Ljubljane – Ferdinandom Schmidtom, obstaja možnost, da je vrsta opisana celo na podlagi primerkov z Ljubljanskega barja. Žal je to težko dokazati, ker tipski primerki nimajo lokacijskih etiket.

Temna šaševka ob odkritju na Ljubljanskem barju tu ni bila redka vrsta kobilice. Dejansko je bila ena prevladujočih vrst kobilic na poplavnih barjanskih travnikih med Igom in Škofljico. Mislili smo, da je populacija vrste na Ljubljanskem barju večja, kot se je izkazalo pri kasnejšem natančnem monitoringu vrste, ki ga je leta 2008 opravil Paul Veenliet. Paul je konec avgusta z GPS-om popisal vse pojoče samce na Barju in ocenil, da je celotna populacija velika največ 2.000 osebkov, kar je predstavljalo največjo preostalo populacijo vrste na svetu. Drugi presenetljiv podatek je bil majhen areal vrste, omejen le na nekaj travnikov med Igom in Škofljico, čeprav je bilo pregledano širše

Samica temne šaševke. (foto: Stanislav Gomboc)

Samec temne šaševke. (foto: Stanislav Gomboc)

območje barja in tudi druga mokrišča v Sloveniji.

Leta 2014 se je začela pobuda za pripravo ocen ogroženosti kobilic za celotno Evropo pod okriljem delovne skupine za kobilice pri Svetovni zvezi za varstvo narave (IUCN). Ocena ogroženosti za temno šaševko je bila izdelana leta 2015. Na presenečenje vseh je ocena na svetovni ravni pokazala, da je vrsta svetovno ogrožena in da po oceni številčnosti na svetu živi le še med 2.000 in 3.000 osebkov vrste, skupaj s slovensko in tremi italijanskimi populacijami. Tudi glede na trend ogroženosti habitatov se vrsti ne obeta rožnata prihodnost. V Ita-

liji se lagune s trstiščem zaraščajo in urbanizirajo ter so zaradi klimatskih sprememb podvržene daljšim sušnim obdobjem, na Ljubljanskem barju pa se travniki intenzivirajo ali preoravajo v njive.

Ker smo temno šaševko v Sloveniji odkrili pred dobrimi desetimi leti, ni uvrščena na seznam ogroženih prosto živečih živalskih vrst in na sezname zavarovanih prosto živečih živalskih vrst, saj so se sezname pripravljali, preden smo vrsto odkrili in se zavedeli, kako zelo ogrožena je. V skupini za pripravo ocen ogroženosti kobilic pri IUCN smo na pobudo koordinatorja skupine za kobilice Axla Hochkircha

Poplavni barjanski travniki, ki so habitat vrste. (foto: Stanislav Gomboc)

leta 2016 začeli z natančnim monitorin-
gom in raziskavami biologije vrste, saj
njen razvojni cikel ni bil v celoti poznan.

Monitoring vrste na Ljubljanskem barju
smo v poletju 2016 opravili ob pomoči
dveh študentov z univerze v Trierju, ki
sta v dveh obdobjih preštela vse pojoče
samce na travnikih med Igom in Škofljico
ter preverila morebitno prisotnost vrste
na širšem območju med Črno vasjo in šir-
šim območjem Iga. Ugotovila sta, da se je
areal vrste v primerjavi z letom 2008 ne-
koliko skrčil, posebej na travnikih v oko-
lici Škofljice, nekoliko pa tudi na območju
Iga. Vzroka za zmanjšanje areala vrste sta
povečanje njivskih površin na račun bar-
janskih travnikov, saj so kmetje za njive
prejemali večje subvencije kot za travni-
ke, na drugi strani pa je prisotno zarašča-
nje nekošenih ali intenzivno izkoriščanje

preostalih travnikov. Večina travnikov na
Ljubljanskem barju se danes obdeluje s
težko mehanizacijo in gnoji, kar omogoča
več kot eno košnjo letno. Težki stroji ob
košnji in spravi mrve poteptajo ali zbi-
jejo večino žuželk. Kot pozitivni za ohra-
nitev temne šaševke so se izkazali ukrepi
KOPOP za ohranitev metulja barjanskega
okarčka. Na teh travnikih, ki se kosijo en-
krat pozno v sezoni, je bilo v letu 2016
največje število osebkov temne šaševke.
Ob prvem popisu osebkov konec julija
je bilo ocenjeno število osebkov na Lju-
bljanskem barju 4.000, ob drugem štetju
konec avgusta in začetku septembra pa
le še 1.460. Takrat je bila pokošena veči-
na travnikov na območju. Košnja s težko
mehanizacijo dejansko najbolj drastično
vpliva na zmanjšanje populacije temne
šaševke, saj na teh travnikih preživi manj
kot četrtina osebkov. V primerjavi z letom

2008 je drugo štetje pokazalo, da se po-
pulacija temne šaševke na Ljubljanskem
barju zmanjšuje, zato so nujni naravovar-
stveni ukrepi za izboljšanje stanja popu-
lacije tako temne šaševke kot barjanskega
okarčka, ki naseljujeta isto območje po-
plavnih travnikov. Poleg tega želimo vrsto
uvrstiti na slovenski seznam ogroženih in
zavarovanih prosto živčih živalskih vrst,
kar bo osnova za izvajanje naravovarstve-
nih ukrepov. Ker vrsta jajčeca odlaga v
stržene stebel šaševja in močvirskih zeli,
je pomemben tudi čas izvajanje košnje, da
zagotovimo preživetje čim večjega števila
jajčec. Tako je priporočljiva neinvazivna
košnja s strižno kosilnico, optimalna v
času od izleganja ličink do časa odlaganja
jajčec, kar je od sredine maja do konca ju-
nija. Drugi ukrepi vključujejo izmenično
košnjo poplavnih travnikov v pasovih, ki
bi potekala vsako drugo leto, ter renatu-
racijo intenzivnih travnikov in njiv nazaj
v poplavne ekstenzivne travnike.

Temna šaševka je danes razširjena le še
na štirih lokacijah. Poleg Ljubljanskega
barja je prisotna še na lagunah severne
Italije, in sicer na laguni pri Maranu, na
delu območja Isola della Cona in na Li-
sertu pri Trziču. Na Ljubljanskem barju
živi največja preostala populacija temne
šaševke, ki najmanj za dvakrat presega
številčnost italijanskih populacij. Zato je
pomembno, da jo dolgoročno ohranimo,
za kar si prizadevajo tudi Krajski park
Ljubljansko barje, Zavod Republike Slo-
venije za varstvo narave in Ministrstvo za
okolje in prostor. ☘

Lokacije, kjer živijo zadnje preživle populacije temne šaševke, so označene z rdečimi točkami.